

Voksnes færdigheder i adaptiv problemløsning

– Delrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23)

Hovedresultater

Hovedresultater

Arbejdsmarkedet har i de seneste årtier gennemgået markante forandringer. Nye teknologier og øget automatisering har ændret beskæftigelsesstrukturen gradvist siden 1990'erne. Rutineprægede opgaver fylder i dag mindre, mens analytiske opgaver fylder mere. Mange dagligdagssituationer – både på arbejde og i fritiden – involverer interaktion med andre, hvor den information, man giver eller modtager, kan være omskiftelig eller ufuldstændig. Dette stiller krav til, at den enkelte er i stand til at se situationen udefra og navigere i informationsmiljøer, hvor forudsætningerne for at komme i mål ændrer sig undervejs.

I PIAAC-undersøgelsen fra 2022/23 måles voksnes færdigheder i adaptiv problemløsning (APS) for at vurdere, i hvor høj grad de kan identificere og forstå problemer, udpege og anvende relevant information til at løse dem samt løbende reflektere over og tilpasse deres tilgang, i takt med at situationen udvikler sig.

For at understøtte voksnes APS-færdigheder er det afgørende at have viden om niveauet for disse færdigheder generelt og i forskellige befolkningsgrupper. Denne viden, som er indsamlet i forbindelse med PIAAC-undersøgelsen, kan gøre os klogere på behovet for indsatser, der skal vedligeholde og udvikle voksnes APS-færdigheder, og hvem indsatserne skal målrettes mod.

Fakta om PIAAC-undersøgelsen

- PIAAC står for "The Programme for the International Assessment of Adult Competencies"
- Gennemført i 2022/23 (PIAAC2)
- Afviklet af OECD
- 31 deltagende lande, primært fra Europa
- Besøgsinterview gennemført af Danmarks Statistik
- Baggrundsspørgsmål og løsning af opgaver i læsning, regning og adaptiv problemløsning (APS)
- 5.067 deltagere i alderen 16-65 år
- Tidligere gennemført i 2011/12 (PIAAC1) – her var der dog ikke opgaver i APS
- 16-65-åriges læse- og regnefærdigheder er beskrevet i en VIVE-rapport fra december 2024.

Danmark er blandt de lande, der scorer højest, men scorer lavere end de øvrige nordiske lande

Den internationale sammenligning viser, at 16-65-årige i Danmark har et relativt højt APS-færdighedsniveau, ligesom det er tilfældet for læse- og regnefærdigheder.

Den gennemsnitlige færdighedsscore i APS i Danmark ligger over det samlede gennemsnit for alle de 31 deltagende lande. Målt på en skala fra 0-500 er den gennemsnitlige score i APS 264 for 16-65-årige i Danmark, mens det tilsvarende gennemsnit for 16-65-årige i alle 31 deltagerlande er 251.

Den gennemsnitlige færdighedsscore i APS er dog lavere i Danmark end i de øvrige nordiske lande, som har deltaget i PIAAC-undersøgelsen, nemlig Sverige, Norge og Finland. Derudover er det kun Japan, der har en højere gennemsnitlig færdighedsscore i APS end Danmark, blandt de øvrige deltagerlande.

Hvad er adaptiv problemløsning (APS)?

I PIAAC2 forstås adaptive problemløsningsfærdigheder som en persons kapacitet til at udvikle og planlægge en løsning, vurdere den mest hensigtsmæssige tilgang, omsætte den til handling og løbende justere sin strategi, når nye informationer opstår. Processen er dynamisk og afspejler de komplekse udfordringer, man møder i hverdagen, hvor problemer sjældent har en entydig løsning, og hvor betingelserne kan ændre sig undervejs.

Større spredning i APS-færdigheder i Danmark end i læsning og regning

Fordelingen af APS-færdigheder blandt de 16-65-årige i Danmark er mere polariseret, end det var tilfældet for læsning og regning. Sammenlignet med de øvrige deltagerlande er Danmark det land med den femtestørste spredning i APS-færdigheder. Til sammenligning ligger Danmark tættere på gennemsnittet for spredning i læsning og regning, hvilket gør APS til et færdighedsområde med mere udtalt ulighed blandt 16-65-årige i Danmark.

Mere end 700.000 16-65-årige har APS-færdigheder på lavt niveau

Andelen af 16-65-årige med APS-færdigheder på lavt niveau er 20 %, mens 9 % har APS-færdigheder på et højt niveau. Dette svarer til, at ca. 741.000 16-65-årige har APS-færdigheder på et lavt niveau, og 343.000 16-65-årige har APS-færdigheder på et højt niveau. Tilsvarende er der omkring 667.000 16-65-årige, som har læsefærdigheder på et lavt niveau, og 620.000 16-65-årige, som har regnefærdigheder på et lavt niveau.

Andelen af 16-65-årige med APS-færdigheder på lavt niveau er således større end for læsning og regning. Desuden er andelen af 16-65-årige med APS-færdigheder på højt niveau mindre end for læsning og regning.

Andelene af 16-65-årige i Danmark med APS-færdigheder på lavt (20 %) og højt niveau (9 %) ligger hhv. under og over gennemsnittet for de øvrige deltagerlande. Samlet set for alle 16-65-årige i de 31 deltagerlande har hele 30 % APS-færdigheder på et lavt niveau, og kun 5 % har APS-færdigheder på et højt niveau.

Danmark har dog en højere andel med APS-færdigheder på et lavt niveau end de øvrige nordiske lande (20 % mod 13-15 %), men har samme andel med APS-færdigheder på højt niveau som Norge og Sverige (9 %). Finland skiller sig ud med den højeste andel (13 %) med APS-færdigheder på højt niveau blandt alle deltagerlandene.

APS-færdigheder på lavt og højt niveau

Voksne med APS-færdigheder på **lavt niveau** kan fx forstå samt udvikle og anvende løsninger til simple problemer, der består af et begrænset antal trin og informationskilder, og hvor målet er klart defineret.

Voksne med APS-færdigheder på **højt niveau** kan fx navigere i ustrukturerede informationsrige sammenhænge samt definere og anvende løsninger til at opnå et eller flere komplekse mål foruden at forudse og tilpasse sig pludselige ændringer.

APS-færdigheder varierer især med alder, uddannelse og herkomst

31-årige har det højeste niveau af APS-færdigheder. Næsten en tredjedel af de 55-65-årige har APS-færdigheder på et lavt niveau, mens det samme gælder for mindre end en tiendedel af de 25-34-årige.

APS-færdigheder stiger også markant med stigende uddannelsesniveau. For eksempel har en tredjedel af personerne med grundskolen som højeste fuldførte uddannelse APS-færdigheder på et lavt niveau, mens det samme gælder for mindre end en tyvendedel af personerne med en lang videregående uddannelse.

Endelig har indvandrere – især indvandrere med baggrund i ikke-vestlige lande – en betydeligt lavere gennemsnitlig færdighedsscore end personer med dansk oprindelse. Det hænger sandsynligvis bl.a. sammen med, at testen udelukkende gennemføres på dansk.

APS er også andet end læsning og regning

Der er en stærk sammenhæng mellem færdigheder i APS og færdigheder i læsning og regning, men denne rapport peger også på, at APS er et selvstændigt domæne, der rummer elementer, som ikke dækkes fuldt ud af læsning og regning:

- Korrelationen mellem APS- og læsefærdigheder er 0,90, mens den er 0,89 mellem APS- og regnefærdigheder. Mellem læse- og regnefærdigheder er korrelationen 0,91. De høje korrelationskoefficienter betyder, at personer, der præsterer godt på ét område, *ofte* også klarer sig godt på de øvrige områder – og tilsvarende for personer, der præsterer mindre godt. Det samme gør sig gældende i de øvrige nordiske lande og i gennemsnit for alle deltagende lande.
- Personer med højt færdighedsniveau i APS har næsten altid højt færdighedsniveau i læsning og regning, mens det langt fra er alle med højt færdighedsniveau i læsning og regning, der har højt færdighedsniveau i APS. Med andre ord kan man være god til at læse og regne uden nødvendigvis at være god til APS, men er man god til APS, så er man typisk også god til at læse og regne.
- Samlet kan 83 % af variationen i APS forklares af variationen i læsning og regning. Der er dermed en betydelig del (17 %) af variationen af APS, der ikke har nogen statistisk sammenhæng med læse- eller regnefærdigheder.

Alder og herkomst har selvstændig betydning for APS, der ikke forklares af læsning og regning

Selvom APS hænger tæt sammen med læse- og regnefærdigheder, har alder og herkomst fortsat betydning, selv når læse- og regnefærdigheder holdes konstante.

Når vi sammenligner personer med samme niveau i læsning og regning, finder vi forskelle mellem aldersgrupper og forskelle på indvandrere og personer med dansk oprindelse. Til gengæld finder vi ingen forskelle i gennemsnitlige APS-færdigheds-scorer mellem uddannelsesniveauerne.

Det betyder, at APS både følger samme mønstre som læsning og regning og afspejler særskilte forhold, der er knyttet til alder og herkomst, som ikke kan forklares af læse- og regnefærdigheder alene.

Hovedresultater: Voksnes færdigheder i adaptiv problemløsning – Delrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23)
VIVE/2025
HR_301364